

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

TAAL EN KENNIS

DOOR

J. MAC LEOD.

TWEEDE DRUK.

Overgedrukt uit het *Nederlandsch Museum*, 4^e reeks, IV jaargang,
10de en 11de aflev. (Februari-Maart 1895).

MAATSCH.
NEDERL. LETTERK.
LEIDEN.

GENT,

DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, AD. HOSTE, OPVOLGER,
Galgenberg, 23.

1895

1895
1895: 12

TAAL EN KENNIS

DOOR

J. MAC LEOD.

TWEEDE DRUK

Overgedrukt uit het *Nederlandsch Museum*, 4^e reeks, IV jaargang,
10de en 11de aflev. (Februari-Maart 1895).

GENT,

DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, AD. HOSTE, OPVOLGER,
Galgenberg, 27.

1895

TAAL EN KENNIS.

De Vlaamschgezinden beschouwen de vervlaamsching der scholen, waar de kinderen der burgerij hun onderwijs ontvangen, als het voornaamste punt van hun programma.

Vlaamsche scholen — zoo spreken de Flaminganten — zullen ambtenaren vormen, die zullen in staat zijn de wettelijke voorschriften betreffende het gebruik van het Nederlandsch in het Bestuur, in het Gerecht, enz. uit te voeren. De steeds herhaalde vernederingen en onrechtvaardigheden, waaraan de Vlaming blootgesteld is wanneer hij betrekkingen heeft met de Administratie, zullen aldus verdwijnen. — Door de vervlaamsching van het Onderwijs zal bij de jeugd meer achting opgewekt worden voor ons roemrijk verleden, en daardoor zal het nationaliteitsgevoel versterkt worden. — Eindelijk, en dit is het voornaamste argument, de vervlaamsching van het onderwijs zal bijdragen om de kloof te dempen die tusschen de burgerij en het eigenlijke volk bestaat. Thans spreekt het volk uitsluitend Vlaamsch; de burgerij, vooral de hoogere burgerij, spreekt daarentegen Fransch, en kent de taal van het volk niet of slechts onvolkomen. Daardoor wordt de burgerij verhinderd op het volk den beschavenden invloed uit te oefenen, waartoe zij door hare kennis en door hare hoogere ontwikkeling geroepen is. Dientengevolge blijft het volk vreemd aan den vooruitgang; het keert zich meer en meer af van de hoogere standen. Wanneer de burger, de landbouwer en de werkmans, evenals vroeger, dezelfde taal zullen spreken, zal hierin een aanzienlijke verbetering zijn gebracht.

Tegenover de Vlaamschgezinden, die aldus redeneeren, staan de voorstanders van het Fransch. Onder hen zijn er velen, die het wel meenen met het Vlaamsche volk, die evenals de Vlaamschgezinden en evenzeer als deze, zijne ontvoogding en zijne verheffing verlangen, die ook de kloof wenschen te dempen, waardoor de burger van den werkman en van den landbouwer gescheiden wordt. Daartoe verlangen zij echter een ander middel te gebruiken: de lagere volksklassen moeten het voorbeeld der burgerij volgen en Fransch leeren; het Nederlandsch (Vlaamsch) is een hinderpaal voor de beschaving en dient in België uitgeroeid te worden. — Wanneer dit resultaat eenmaal zal verkregen zijn, zullen alle moeilijkheden van zelf uit den weg geruimd zijn.

« Wij ook, wij willen de eenheid van taal voor de hoogere en de lagere standen, — zoo spreken de voorstanders van het Fransch, — maar de taal der Vlamingen moet het Fransch zijn, want het Fransch is in het buitenland veel meer verspreid dan het Vlaamsch. Door de kennis van het Fransch zal het Vlaamsche volk in gemeenschap worden gebracht met een groote natie, die aan het hoofd der beschaving van Europa staat. Het zal uit de rijke bronnen der Fransche beschaving kunnen putten, terwijl het Nederlandsch slechts door een klein, onbeduidend volk gesproken wordt en als voertuig van kennis en wetenschap niets te beteekenen heeft. Daarenboven is het Fransch de taal onzer Waalsche medeburgers, en om der wille van de eenheid van België moeten de Vlamingen eveneens die taal aannemen. » — In dier voege worden, onvoorzichtig genoeg, de gewaande belangen der Belgische nationaliteit tegenover den Vlaamschen landaard geplaatsd.

Daar staan nu de twee partijen tegenover elkander: aan den eenen kant de Vlaamschgezinden met hunne onwrikbare overtuiging, met hunne overleveringen van vroegere

grootheid en roem, met hun opofferingsgeest; — aan den anderen kant de voorstanders van het Fransch, die geholpen worden door den slentergeest, door de handelswijs van de Walen, die het gebruik van het Nederlandsch zoeken onmogelijk te maken, door de onverschilligheid van de meeste Vlamingen, en eindelijk door den ontzaglijken invloed van Frankrijk.

Tusschen deze beide partijen staat een derde groep, die verlangt dat alle Belgen de beide talen zouden kennen. Door hunne daden dienen de leden van deze groep bijna zonder uitzondering onder de voorstanders van het Fransch gebracht te worden; zij gebruiken immers hun invloed om in de scholen van het Vlaamsche land het Fransch in te voeren, terwijl zij zich weinig gelegen laten aan het onderwijs van het Nederlandsch (Vlaamsch) in de Waalsche scholen. Hunne kinderen worden meestal in de Fransche taal fatsoenlijk onderwezen, en leeren daarentegen het Nederlandsch in den vorm van een onbeschaafd patois. Tusschen woorden en daden ligt hier een breed verschil.

Voor ons, echte Vlamingen, is er slechts ééne oplossing: « Wij willen onze taal behouden omdat wij Vlaming zijn. » Wij plaatsen het gevoel van vaderlandsliefde op den voorgrond, en beschouwen al het overige als bijzaak. **Zoодоende handelen wij op de natuurlijkste wijze, zooals door ieder ander beschaafd volk onder gelijke omstandigheden gehandeld wordt.**

Ongelukkigerwijs vinden dergelijke gevoelens in ons land weinig weerklank. Het onderwijs, dat ons sedert meer dan een halve eeuw wordt toegediend, heeft het nationaliteitsgevoel diep aangetast. In vele scholen wordt van vaderlandsliefde weinig of niet gesproken, — ofwel dit gevoel wordt beschouwd als een overlevering van het verleden, die thans uitgediend heeft, — ofwel, en dit is het ergste, er

wordt gesproken van het Fransch *patriotisme*, dat gestadig gelegenheden zoekt om in het bloed te plassen en om andere volkeren te veroveren en te vernederen. Dàt *patriotisme* is veeleer *haat*, en heeft niets gemeens met hetgeen wij *liefde* voor het vaderland noemen. Het Fransch *patriotisme* is een zoo leelijk ding — vele verlichte Franschen verklaren dit luidop — dat men wel kan begrijpen waarom velen hier te lande, die nooit van vaderlandsliefde en veel van *patriotisme* hebben gehoord, dit laatste verafschuwen, terwijl zij het eerste niet kennen.

Maar zelfs de vaderlandsliefde daargelaten moeten wij niet lang aarzelen om de zijde der Vlaamschgezinden te kiezen. Hoemeer wij over onze toestanden nadenken, hoemeer wij overtuigd worden dat wij een tijdperk van verval, wij zouden haast zeggen van baarbaarsheid, te gemoet gaan, indien de verfransching in het Vlaamsche land zegepraalt. Dit blijkt uit de koelbloedige beschouwing der feiten.

Laten wij een oogenblik toegeven dat de voorstanders van het Fransch gelijk hebben, dat het vervangen van het Nederlandsch door het Fransch voor ons volk groote voordeelen oplevert. Daarbij rijst onmiddellijk de vraag op in hoeverre dit mogelijk is, hoeveel tijd eene dergelijke hervorming zou vereischen om ten einde gebracht te worden. Hetgeen in ons land sedert eene eeuw is geschied geeft het antwoord op deze vraag.

De verfransching is begonnen omtreeks 1795, toen ons land bij Frankrijk ingelijfd werd; gedurende een twintigtal jaren (1795-1815) heeft de Fransche Regeering, waaraan wij onderworpen waren, alle mogelijke middelen gebruikt om het Vlaamsch uit te roeien.

Daarna werd de schade, die aan onze taal was toegebracht, in zekere mate doch niet volkomen hersteld door

het Hollandsch Bestuur (1815-1830). Na 1830 is de verfransching opnieuw begonnen, en het is niet overdreven te beweren dat de Belgische Regeering van den eenen kant, en het vrij onderwijs van den anderen kant sedert 1830 tot voor weinige jaren al het mogelijke hebben gedaan om het Nederlandsch in België ten anderen te brengen.

Welk is het resultaat? Volgens de officieele opgaven van 1890 zijn er in de Vlaamsche provinciën hoogstens 700,000 inwoners die de beide talen of alleen Fransch spreken, terwijl meer dan 2,500,000 inwoners uitsluitend Nederlandsch spreken (1).

Hier dient echter opgemerkt te worden dat het cijfer 700,000 zoo hoog mogelijk genomen is; hierin zijn begrepen 1° talrijke Walen die in de Vlaamsche provinciën wonen; 2° de inwoners van de stad Brussel en van een aantal dorpen in het zuidelijk gedeelte van West-Vlaanderen, waarvan de bevolking sedert eeuwen zuiver of gedeeltelijk Waalsch is; 3° de hoogere en de middelbare burgerij, dus het gedeelte der bevolking dat het meest den invloed der school ondergaat. — Onder de 700,000 inwoners die als « Fransch kennend » aangeschreven staan zijn er duizenden en nogmaals duizenden die de genoemde taal genoeg kennen om er zich te kunnen uithelpen wanneer zij tegenover Walen of vreemdelingen staan, maar die niet genoeg Fransch kennen om b. v. eene Fransche redevoering of een Fransch boek te verstaan.

(1) In de kleine steden en op de dorpen is het aantal dergenen die Fransch verstaan buitengewoon gering. In de meest verfranschte stad van het Vlaamsche land, nl. te Gent is het Fransch thans nog voor twee derden der bevolking (dus voor meer dan 100,000 inwoners) een volkomen vreemde taal, terwijl het aantal dergenen die geen Nederlandsch verstaan, minder dan een twintigste gedeelte van de bevolking bedraagt. In de stad Antwerpen, die eveneens zeer verfranscht is, waren er in 1890 224,012 inwoners; daarvan waren er 41,617 die Vlaamsch en Fransch kenden; 6574 spraken enkel Fransch, de overigen (dus ongeveer 175,000) uitsluitend Vlaamsch.

Hoelang zal het nu duren om aan een tweede groep van 700,000 Vlamingen de Fransche taal te leeren? Het komt er ditmaal op aan het Fransch te verspreiden onder werklieden en landbouwers, die in veel geringere mate dan de burgerij den invloed der school ondergaan, en die daarenboven weinig of geen gelegenheid hebben om Fransch te spreken nadat zij de school verlaten hebben. Wij willen nochtans toegeven dat deze omstandigheden geen vertraging zullen veroorzaken ⁽¹⁾. Het verfranschen der eerste 700,000 heeft nagenoeg eene eeuw vereischt; wij willen aannemen dat vijftig jaren zullen voldoende zijn voor de tweede groep van 700,000. Wij zullen aldus, omstreeks 1940 in België nog eene massa van ruim 2,000,000 inwoners hebben, die uitsluitend Vlaamsch zullen spreken. Naarmate de verfransching zal voortschrijden, zal de franschonkundige massa wel is waar inkrimpen, maar zij zal tevens meer en meer geïsoleerd, en dientengevolge hoe langer hoe dieper in de onwetendheid gedompeld worden. Het eenige geestesvoedsel, dat de franschonkundige Vlamingen thans ontvangen, wordt hun in den vorm van Vlaamsche boeken en couranten en van Vlaamsche voordrachten verstrekt. Indien de wensch der verfranschers vervuld wordt, indien de Vlaamsch lezende massa aanzienlijk inkrimpt, zal het uitgeven van Vlaamsche boeken en couranten bij gebrek

(1) Uit de onderstaande cijfers blijkt hoe langzaam de verfransching der Vlaamsche volksklassen door middel van de school voortschrijdt:

“ Blijkens het officieel verslag van den toestand van ons lager onderwijs in 1887, bekwamen in dit jaar in de *provincie* Antwerpen 191 leerlingen der lagerescholen van allen aard de helft der punten in het Fransch, in West-Vlaanderen 159, in Oost-Vlaanderen 214, in Limburg 25; te zamen 589. — Het getal leerlingen die in 1887 de lagere scholen verlieten bedraagt 59,140. Aannemende dat het bekomen van 10 punten op 20 in een examen, waarin de leerling ondervraagd wordt op de beginselen der Fransche taal, gelijk staat met het opdoen eener *voldoende* kennis van die taal, krijgen wij den uitslag, dat één op honderd der leerlingen, die onze lagere school verlaten, Fransch kent. ” — Zie MAX ROOSES, *Nederl. Museum*, XXXIV, 1891, blz. 265-266.

aan een voldoende aantal koopers moeilijker en op den duur onmogelijk worden, en tevens zal het steeds moeilijker worden Vlaamsche schrijvers en Vlaamsche sprekers te vinden.

Indien wij onze berekening voortzetten, komen wij tot de gevolgtrekking dat er op het einde der twintigste eeuw in België nog ruim een millioen menschen zullen gevonden worden die geen Fransch verstaan. Dit laatste millioen, dit overschot, indien wij ons aldus mogen uitdrukken, zal vooral in de kleine, afgelegen dorpen te vinden zijn, en uit de onderste lagen der bevolking bestaan. Dat millioen parias, vreemdelingen in hun eigen land, van de rest der beschaving afgezonderd, zal een onoverwinnelijke hinderpaal zijn voor den vooruitgang. Van Vlaamsche boeken, Vlaamsche bibliotheken, Vlaamsche voordrachten, Vlaamsche onderwijzers; van een Vlaamsche beschaving in 't algemeen zal geen sprake meer zijn! Welke middelen zullen alsdan nog overblijven om het millioen Belgische parias te verheffen? Een dergelijke, **hoogst gevaarlijke** toestand zal onvermijdelijk, vroeger of later, een gevolg zijn van de verfransching van ons land; dit dient door de verfranschers rijpelijk overwogen te worden!

Men zou hier kunnen de tegenwerping maken dat de overgang niet zoolang zal duren; dat de verfransching voortaan nog veel spoediger zal voortschrijden dan wij aangenomen hebben. Nu, indien wij dit toegeven, dan komen wij tot de gevolgtrekking dat de toestand dien wij hebben afgeschilderd wat vroeger zal heerschen; dat wij in 1975 of in 1950 reeds ons millioen parias zullen hebben, en dit is een even onrustwekkend vooruitzicht.

Wat zal nu, — altijd in de onderstelling dat de wenschen der verfranschers vervuld worden, — wat zal nu de toe-

stand zijn van de Vlamingen die Fransch zullen geleerd hebben?

Om de plannen der verfranschers ten uitvoer te brengen moet de lagere school van hare natuurlijke bestemming afgewend worden. In al de naburige landen dient de volksschool om aan het volk KENNIS en GEDACHTEN te geven; in ons land willen de verfranschers haar gebruiken om nieuwe WOORDEN, die geene nieuwe denkbeelden aanbrengen, te onderwijzen. In ons land zegt men aan het kind : « *gaan, brood, paard, huis*, enz..... beteekenen in het Fransch *aller, pain, cheval, maison* » ; twee woorden voor ieder denkbeeld! — Dat kost tijd : tijd om die nieuwe woorden te onthouden, om ze te leeren neerschrijven, om ze te leeren vervoegen en verbuigen en tot volzinnen aaneenschakelen; aan deze oefeningen besteedt men 3, 4.... in sommige scholen 6 of 8 uren in de week ! In andere landen gebruikt men dienzelfden tijd om nieuwe denkbeelden en gedachten aan te leeren, met de woorden die daartoe noodig zijn, maar die behooren tot de moedertaal van het kind, en die het dus dadelijk kan gebruiken.

Er wordt beweerd dat onze Vlaamsche landbouwers en werklieden slechts 600 woorden kennen. Men voegt erbij : « leer hun iederen dag in de school één Fransch woord, dit duurt slechts een paar minuten : na twee jaar kennen zij 600 fransche woorden, en alles is klaar. » Indien de zaak zoo eenvoudig is, waarom leeren de heeren, die met dergelijke theorieën voor den dag komen, zelf niet iederen dag één Vlaamsch woord ? In twee jaar zijn zij ook klaar ! En waarom doen zij niet hetzelfde met het Duitsch en het Engelsch, twee talen waarvan de meeste onder hen niets kennen ? Antwoord, a. u. b.

De waarheid is dat het aanleeren van een vreemde taal een arbeid van één of twee uren iederen dag, gedurende verscheidene jaren vereischt. Een zeer aanzienlijk gedeelte

van den tijd, dien de volkskinderen op de school mogen doorbrengen, wordt daaraan besteed, ten koste van alle andere leervakken⁽¹⁾. — Eene generatie die aan een dergelijk regiem onderworpen wordt, verlaat de lagere school, met de kennis van 1200 woorden die slechts 600 denkbeelden voorstellen.

Een boek of een courant, waarin meer dan de 600 alledaagsche woorden gebruikt worden, is onverststaanbaar voor den Vlaming die op onze tweetalige scholen zijn onderwijs heeft genoten, in het Fransch evenmin als in zijn eigen taal. Daaruit volgt dat alle hooger geestesvoedsel voor hem gesloten blijft, of door hem slechts met *buitengewone inspanning* kan genoten worden, want zoodra men wil spreken of schrijven over andere zaken dan de gansch gewone voorwerpen en gebeurtenissen, die in de beperkte volkstaal een naam hebben, is men gedwongen een aantal nieuwe woorden te gebruiken. De school moet die woorden bekend maken en aldus den weg banen voor verdere ontwikkeling. Op 100 scholen van het Vlaamsche land zijn er 90 *maar dit niet gedaan wordt*.

Erger nog; een aantal woorden, die door het volk gekend zijn, worden in een boek nochtans niet verstaan, omdat de lezer gewoon is die woorden te gebruiken in een onbeschaafden, dialectischen vorm, en de schrijfwijze niet kent. De school zou hem de schrijfwijze moeten leeren kennen; zij doet het veelal niet. De onderwijzer wordt verplicht de Fransche taal te onderwijzen; er blijft geen tijd over om voldoende Nederlandsch te leeren. Men laat (althans in vele scholen) het kind zeggen: *meuzie, asem*,

(1) Zie, over de noodlottige gevolgen van dit onderwijsstelsel, de belangrijke verhandeling van MAX ROOSES: *Het Fransch in de lagere scholen van Vlaamsch België* (Ned. Museum, XXXIV, 1891, blz. 257-276 en 321-347; afzonderlijk verkrijgbaar bij Ad. Hoste te Gent). — Aan al wie belang stelt in de toekomst van ons land mag de lectuur van deze diep doordachte studie warm aanbevolen worden.

kurts, gaoze, enz. ; dat komt er niet op aan ; de schooluren moeten immers dienen om te leeren : *cheval, chevaux, mourir, mourant, mort, je meurs, je mourus*, enz.

Terwijl men aldus, in ons land, het Vlaamsche volk verknoeit, wordt in de naburige landen geen tijd verloren.

Daar worden generatiën gevord, die van jaar tot jaar meer woorden leeren kennen van haar eigen taal, die aldus rijker worden aan denkbeelden, aan kennis ; want ieder nieuw woord is de voorstelling van een nieuw denkbeeld.

Het onvermijdelijk gevolg van de verfransching van de Vlaamsche volksklassen zal zijn : aan den eenen kant een of twee millioen parias die geen Fransch kennen, en aan den anderen kant een paar millioen inwoners die slechts de helft zooveel kennis hebben als de bewoners van al de landen die hen omringen, die dus de **barbaren van Europa** zullen zijn.

De toestand, die thans heerscht in de stad Brussel, waar de verfransching verder gevorderd is dan in eenig ander gedeelte van het Vlaamsche land, geeft ons een voorsmaak van den toestand die ons in het geheele Vlaamsche land wacht. « De Brusselsche leerlingen zijn niet in staat een Vlaamsch dagblad of een Vlaamsch boek te lezen, alhoewel er dikwijls thuis Vlaamsch wordt gesproken. Het is onmogelijk te Brussel door het Vlaamsch eene ernstige propaganda te maken, alhoewel de volksklassen die taal spreken. Het is omdat hun geest zich niet ontwikkeld heeft volgens de wetten der Natuur en der opvoedkunde ; nergens treft men meer menschen aan, wederspanning aan de beleefdheid, aan de verstandelijke beweging, aan het gevoel voor schoonheid en menscheijkheid dan in den Brusselschen gemeenteukring » (1). Ziedaar de toestand die thans heerscht

(1) Gedrakt in *La Reforme*, van 31 Augustus 1891. — Vertaling ontleend aan de reeds geciteerde verhandeling van Max Rooses, blz. 345.

in de hoofdstad van België, waar het lager onderwijs sedert jaren op een uitstekende wijze ingericht is, waar men over alle mogelijke beschavingsmiddelen beschikt; wat zal het zijn in de duizenden kleine steden en dorpen van het Vlaamsche land?

Men heeft sedert zestig jaar getracht aan het Vlaamsche volk wijs te maken dat de kennis der Fransche taal noodzakelijk is om door het leven te komen; **men heeft op kunstmatige wijze die noodzakelijkheid doen ontstaan.**

De Vlaamsche werkman, die bij den dienst der staatspoorwegen gebruikt wordt, blijft van alle avancement verstoken omdat hij geen Fransch verstaat. Een Vlaming, hoe verdienstelijk hij ook zij, kan in het leger geen graad, zelfs niet den korporaalsgraad bekleeden, zonder de kennis van het Fransch. In vele burgershuizen van onze groote steden vraagt men aan de dienstmeid die zich komt aanbieden, in de allereerste plaats: « Kent gij Fransch? » In honderd andere gevallen gaat men op dezelfde wijze tewerk.

En dan vraagt men aan de Vlamingen, die aldus gestadig in hunne stoffelijke belangen gekrenkt worden, of zij verlangen dat hunne kinderen op de school Fransch leeren. De Vlamingen antwoorden ja. Nu roepen de voorstanders van het Fransch triomphantelijk uit: « Ziet Ge wel, Heeren Flaminganten; het volk verlangt Fransch, het volk wil zich verheffen door middel van het Fransch. *Wij* gedragen ons naar den wil van het volk; *Gij* miskent dien wil. »

Nooit zal men durven aan de drie millioen Vlamingen de volgende vragen stellen:

Verlang Gij dat alle de ambtenaren van Staat, Provincie en Gemeente Vlaamsch spreken en schrijven?

Verlangt Gij die ambtenaren U even beleefd te woord staan wanneer Gij Vlaamsch spreekt als wanneer Gij Fransch spreekt?

Verlangt Gij dat het leger verdeeld worde in Waalsche en Vlaamsche regimenten (naar 't voorbeeld van hetgeen in Zwitserland gedaan wordt) waardoor de Vlamingen de onderofficiersgraden zullen kunnen bekleeden zonder Fransch te kennen?

Verlangt Gij dat in nijverheidsscholen, teekenscholen, akademieën, enz. de leergangen overal in het Vlaamsch gegeven worden, en niet in het Fransch, zooals thans nog op vele plaatsen geschiedt?

Verlangt Gij dat de scholen waar de kinderen der burgerij hun onderwijs ontvangen, vervlaamscht worden, waardoor de burgerij wederom, evenals vroeger, Vlaamsch zal spreken?

Op deze en andere vragen van gelijken aard zou het Vlaamsche volk antwoorden *ja*, met honderd stemmen tegen één.

Die vragen stelt men echter niet.

Sedert enkele jaren is er in de gemoederen der Vlaamsche volksmassa een ontzaglijke beweging ontstaan.

Door het houden van volksvoordrachten en meetings, door het stichten van volksbibliotheken, door het verspreiden van talrijke Vlaamsche politieke dagbladen van de meest verschillende gezindheden alsook van goedkoope boeken en brochures, door de inrichting van het landbouwonderwijs heeft men het Vlaamsche volk uit zijn slaap gedeeltelijk opgewekt. De besten uit de volksklasse verlangen van lieverlede ernstiger lectuur dan politieke couranten en geïllustreerde romans. Reisverhalen, werken over landbouw, hovenierderij, natuurlijke wetenschappen en sociologie wekken hunne belangstelling op. Door het lezen van dergelijke werken gaat voor hen een nieuwe wereld open; daarbij ondervinden zij echter dat de mondvol Fransch, die zij met zooveel moeite hebben geleerd, tot

niets dient, want daardoor zijn zij niet in staat gesteld Fransche boeken te verstaan; — van den anderen kant komen in de Vlaamsche boeken talrijke woorden voor die zij niet begrijpen! — De gevolgtrekking is, *dat zij geen enkele taal kennen*, dat hooger geestesvoedsel voor hen ontoegankelijk is; aldus beginnen een aantal werklieden en landbouwers te begrijpen dat men in de school beter zou doen goed Nederlandsch te leeren, in plaats van onvolkomen Vlaamsch en onvolkomen Fransch.

Naarmate het Vlaamsche volk meer zal lezen zal deze gedachte van zelf meer verspreid worden. De verfransching der school is slechts mogelijk geweest, zoolang het Vlaamsche volk ongeletterd was.

Wij willen verder gaan, wij willen aannemen dat het Vlaamsch in België in korten tijd door het Fransch kan vervangen worden, dat er geen overgangstijdperk met een bevolking van halve barbaren en parias te vreezen is; met andere woorden, wij willen aannemen dat men in ons land zal kunnen volbrengen, wat men tot nog toe *in geen enkel beschaafd land* heeft volbracht; wij geven dus het onmogelijke toe.

Wat zal, in deze onderstelling, de toekomst zijn? Zal de hoop van de voorstanders van het Fransch verwezenlijkt worden? Zal ons volk, door de burgerij voorgelicht, en verlost van het afschuwelijke Vlaamsch, waardoor het, als door een Chineeschen muur, van de rest der beschaving afgezonderd wordt (*zoo spreken de verfranschers*) nu eindelijk intellectueel ontvoogd worden? Zal het nu hetzelfde peil van ontwikkeling bereiken als de volksklassen der naburige landen?

Om deze vragen op te lossen moeten wij onderzoeken welke resultaten de burgerij zelf, door de vervanging van het Nederlandsch door het Fransch, verkregen heeft.

Onze hoogere en middelbare burgerij, vooral in de groote steden, heeft sedert ruim vijftig jaar de Fransche taal als de hare aangenomen; zij is sedert 50 jaar van den *Chineesch* muur verlost. Wij mogen dus verwachten dat de burgerij der Vlaamsche provinciën, wat kennis en intellectueele macht betreft, den tijd heeft gehad om hetzelfde peil te bereiken als b. v. de burgerij van Engeland, van Duitschland en van Nederland.

Eene vergelijking leert ons, dat onze burgerij evenzeer beneden de burgerij van de naburige landen staat als onze werklieden en landbouwers beneden de werklieden en landbouwers van diezelfde landen, en zelfs nog meer.

Onze burgerij leest weinig; zij kent van het intellectueele leven van Duitschland, Engeland en Nederland niets anders dan het weinige dat zij door de tusschenkomst van de Fransche letterkunde te weten komt, en zelfs de Fransche literatuur kent zij zeer onvolkomen.

De heeren en dames onzer verfranschte burgerij lezen wel romans, bij voorkeur hetgeen men *le roman parisien* noemt. Ernstige romans, zooals b. v. *Lourdes* of *l'Argenti* van Zola en *l'Immortel* van Daudet vinden reeds veel minder lezers. Van de Fransche tijdschriften kent zij vooral de geïllustreerde bladen. Voeg daar nu een zeker aantal couranten bij, vooral de kleine stuiverscouranten, (*Petit Journal*, *Petit Parisien*, enz.) en daar hebt ge het geestesvoedsel van de dusgenoemde *classes dirigeantes* in de Vlaamsche helft van België. De *Revue des deux mondes*, de *Revue rose* en de *Revue bleue* worden slechts door enkelen gelezen. De ernstige voortbrengselen der Fransche letterkunde en der Fransche wetenschap zijn alleen door een zeer beperkt aantal specialisten gekend. Hoevelen zijn er die b. v. Zola's werken over letterkundige kritiek, Taine's en Renan's werken kennen? In steden als Gent en Antwerpen kan men ze zonder moeite tellen. Ook

onze Fransch-Belgische schrijvers blijven schier onbekend. Wel kent men de *namen* van LEMONNIER, EECKHOUD, MARGUERITE VAN DE WIELE, maar hunne werken worden hier *niet gelezen*. Thans wordt overal bij iedere gelegenheid van sociologie gesproken; de namen van Hector Denis, De Greef, Vandervelde, staan iederen dag in de couranten; hoevelen zijn er, die ooit de nieuwsgierigheid hebben gehad een of ander werk van die sociologen te lezen? De Gentsche boekhandelaren zullen u antwoorden: drie of vier specialisten, in een stad van 150,000 inwoners, waar de verfransching der burgerij haar toppunt heeft bereikt. — Te Gent bestaat er thans een *Cercle des Études sociales*, die een speciale bibliotheek voor de sociologie heeft gevormd. In het jaarverslag, dat voor eenige maanden (in de *Flandre Libérale*) verschenen is wordt geklaagd, dat de leden van de bibliotheek schier geen gebruik maken.

Wat de Deutsche en de Engelsche beschaving betreft, daarvan kent onze burgerij, zooals hooger reeds werd gezegd, niets anders dan het weinige dat zij uit Fransche couranten en enkele Fransche tijdschriften verneemt. Te Gent b. v. vindt men onder de verfranschte burgers (een dozijn specialisten en de flaminganten daargelaten) niemand die b. v. dertig bladzijden uit DARWIN's werken gelezen heeft. De ontzaglijke rol van DARWIN in de moderne beschaving is hier totaal onbekend. Spreekt onze verfranschte burgers eens van SPENCER, TYNDALL, HUXLEY! Die namen, vooral die van SPENCER, hebben zij wel eens gehoord, maar daarbij is hunne kennis beperkt. De werken der vier genoemde schrijvers worden in Engeland door duizenden en nogmaals duizenden gelezen; hunne voor- naamste werken worden in alle landen van Europa vertaald en gedrukt en herdrukt. De Nederlandsche vertaling van DARWIN's werk over den oorsprong van den mensch heeft reeds *vier* uitgaven beleefd! — In Vlaamsch-België zijn

deze werken slechts door enkele hoogleeraren en door een zeer klein aantal andere personen gekend. Zelfs de Fransche vertalingen vinden hier geen lezers. Hierover kunnen onze boekhandelaren en de bibliothekarissen onzer openbare boekerijen de noodige inlichtingen geven.

Onze verfranschte burgerij blijft vreemd aan de hedendaagsche beschaving; een gewoon burger uit een der naburige landen geldt hier bijna als een geleerde. De schrijvers van haar eigen land kent zij niet; zelfs niet die schrijvers, wier werken in Nederland opgang maken en in vreemde talen overgezet worden. Onze burgerij levert aldus het schouwspel op van een intellectueele vernedering, die zich in geen ander beschaafd land voordoet.

Niet alleen met betrekking tot de algemeene geestesontwikkeling, maar ook wat speciale, technische kennis betreft laat het verfranscht gedeelte onzer bevolking veel te wenschen over. Ik wil daarvan slechts een paar voorbeelden aanhalen. Sedert enkele jaren wordt in ons land veel gesproken over landbouwkunde; talrijke burgers, vooral leden van de hoogere burgerij, stellen thans belang in de studie van die wetenschap, en door deze goede inzichten maken zij zich zeer verdienstelijk, het ware onrechtvaardig zulks niet te erkennen. Maar door hunne verregaande en onbewuste onwetendheid worden hunne pogingen grotendeels onvruchtbaar gemaakt. Sommige gedeelten van de landbouwkunde, zooals het boschbouwwak, de studie der plantenziekten, die wetenschappen zijn op zich zelf, zijn in het Vlaamsche land bijna onbekend, althans in de verfranschte klassen der bevolking. Evenzoo is het gesteld met de warenkunde, de vischteelt en andere vakken, die in de naburige landen reeds een geheele literatuur hebben en talrijke beoefenaren vinden, die ook in ons land vruchtbare toepassingen zouden vinden en waarvan de kennis veel zou bijdragen om de thans heerschende crisis te ver-

zachten; maar van dat alles kent onze verfranschte burgerij zelfs het bestaan niet.

Wat nu de Nederlandsche literatuur en de Nederlandsche wetenschap betreft, daarvan kennen onze verfranschte burgers niets. Er bestaat onder de fatsoenlijke lieden een soort van stilzwijgende overeenkomst, waardoor alles wat Nederlandsch is moet geïgnoreerd worden. Fatsoenlijke dames en heeren worden ondersteld geen Vlaamsch te kennen, en velen achten zich gekrenkt wanneer men zich naar deze onderstelling niet gedraagt. De kennis van de taal, die hun grootmoeder sprak, wordt veelal beschouwd als het kenmerk van een nederige afkomst. Beets, Bosboom-Toussaint, Multatuli zijn, evenals onze uitstekendste Vlaamsche schrijvers, bij onze Fransch-sprekende burgers even weinig bekend als waren hunne werken in China verschenen. Een Nederlandsche taal en een Nederlandsche beschaving bestaan immers niet! Dit is de fictie die ieder fatsoenlijk mensch voor waarheid moet erkennen. Ik wil hier slechts twee feiten aanhalen, die zich onlangs hebben voorgedaan: verleden jaar werd te Brussel een monument opgericht ter nagedachtenis van DE COSTER, den schrijver van *Tyl Uylenspiegel*. In een zeer uitvoerige kritiek, die in een der meest gelezen Brusselsche couranten verschenen is, werd de schrijver « un auteur flamand » genoemd, *le père de la littérature belge*; zijn boek *un livre flamand par excellence*, enz. Welnu, DE COSTER heeft uitsluitend Fransch geschreven! Daar hebben wij « de fictie »: een fransch boek over Vlaanderen wordt *un livre flamand*; er zijn immers geen ander Vlaamsche boeken! Volgens dezelfde fictie worden LEMONNIER en EECKHOUD wel eens *des romanciers flamands* genoemd, en G. RODENBACH *un poète flamand*.

Voor korten tijd heeft de heer HIRSCH, secretaris van de *extension universitaire* van Brussel, in een Amerikaansch

tijdschrift een opstel over de University-extension in België geschreven. In dit opstel wordt onder anderen verteld, dat het Hooger Onderwijs voor het volk in de Vlaamsche provinciën van België onmogelijk is, daar de patois die aldaar gesproken worden, niet alleen van de eene stad tot de andere, maar zelfs van het eene dorp tot het andere zoo diep verschillen, dat de bewoners elkander niet verstaan. De Amerikanen, die zulks lezen, en de *fictie* niet kennen, zullen zonderling opkijken. Zij zullen nog veel zonderlinger opkijken, wanneer zij zullen vernemen dat er in een aantal steden van Vlaamsch België, sedert jaren reeds, Hooger Onderwijs voor het volk *in 't Nederlandsch* gegeven wordt. Zij zullen zich misschien afvragen hoe het komt, dat de heer HIRSCH daarvan geen gewag maakt. Zonder de *fictie* kan dit niet verklaard worden.

Laten wij samenvatten : onze verfranschte burgerij kent noch de Duitsche, nog de Engelsche, noch de Nederlandsche beschaving, en kent slechts een klein gedeelte van de Fransche beschaving. Wanneer men onze verfranschte burgerij met de Vlaamschsprekende, weinig geletterde volksklassen vergelijkt, wordt men tot de meening gebracht dat de burgerij werkelijk een hoogen trap van ontwikkeling bereikt heeft; en aldus ontstaat een nieuwe fictie, die zelfs bij de flaminganten ingang heeft gevonden, nl. dat de burgerij in staat zou zijn om het volk voor te lichten, indien zij de taal van het volk kende, of indien het volk Fransch kende. Wij noemen dit een fictie, want onze verfranschte burgerij is te onwetend, om op dat volk den beschavenden invloed te kunnen hebben die in andere landen door een meer ontwikkelde burgerij op de volksklassen uitgeoefend wordt. Wel zou er door het verdwijnen van het verschil in de taal, in zekere mate verbetering tot stand komen, maar die verbetering zou op verre na niet zoo aanzienlijk zijn als men hoopt.

Er wordt thans algemeen geklaagd om de onwetendheid van onze volksklassen, over het verschrikkelijk groot aantal inwoners die totaal ongeletterd zijn; op 1000 milicianen zijn er in België 148 die niet lezen kunnen⁽¹⁾, en voor de Vlaamsche provinciën afzonderlijk beschouwd is dit cijfer nog hooger. Men tracht hierin verbetering te brengen door het volksonderwijs uit te breiden en te verbeteren en men heeft gelijk; maar dit is niet voldoende, *de burgerij moet ook beschaafd en ontwikkeld worden*; zij heeft het erg noodig, en dit moet gedaan worden niet alleen in haar belang, maar ook in het belang van het volk zelf.

De toestand van onwetendheid waarin de burgerij thans gedompeld is, dient wellicht aan verschillende oorzaken toegeschreven te worden, maar in de allereerste plaats aan de verfransching. Toen de verfransching in ons land definitief begonnen is, na 1830 dus, hadden wij geen literatuur; geestesvoedsel ontbrak in ons land bijna volkomen, en werd uit Frankrijk overgebracht. Talrijke Fransche boeken werden in België verspreid; anderen werden, vooral te Brussel, nagedrukt, en aldus op groote schaal bekend gemaakt. Er werd op die wijze een generatie gevormd, die geheel met Fransche denkbeelden gedrenkt werd, en een van die denkbeelden was het geloof aan de onbepaalde superioriteit van Frankrijk boven alle andere volkeren. Kunst, wetenschap, letterkunde, alles moest uit Frankrijk komen! Een natuurlijk gevolg daarvan was dat onze burgers geen pogingen meer deden om zich zelfstandig te ontwikkelen, om zelf te denken; denkbeelden en gedachten werden aan Frankrijk ontleend en zonder nadenken aangenomen. Door

(1) In Zweden 1 op 1000; in Duitschland 3, in Denemarken 5, in Zwitserland 48, in Holland 65, in Frankrijk 87: — in België 148. Wij zijn de barbaren van Europa.

denken zelf iets vinden was geene behoefte meer; Frankrijk was *le cerveau du monde*; wat kon men beters doen dan zich aan de onuitputtelijke Fransche bron laven? Daarenboven liet de kwaliteit van het Fransch in ons land te dien tijde nog al veel te wenschen over; de pogingen die door sommige Vlamingen werden gedaan om in het Fransch hunne denkbeelden te verspreiden waren doorgaans zoo ellendig, vergeleken met de producten van Frankrijk, dat zij weinig bijval genoten, en weinig aanmoediging vonden.

Wat meer is, in de scholen werd alles aan de studie van het Fransch opgeofferd. Men moest geen onderwijs ontvangen om zelf te leeren denken, om mensch te worden; men behoefde slechts Fransch te leeren, om de gedachten van Frankrijk in zich te kunnen opnemen. De kennis der Fransche taal verving al het overige. Wanneer men de school verliet, kende men Fransch, ja; maar men was niet gewoon te denken, men had geen behoefte meer aan gedachten. Men las nog eenigen tijd Fransche boeken, maar veelal niet om van den inhoud kennis te nemen, alleen om « zijn Fransch niet te vergeten »; en hoe minder vermoeiend de lectuur was, hoe oppervlakkiger zij was, hoe beter. De besten namen nog gedachten over uit Frankrijk, maar het zelfstandig denken was overal dood; de geheele burgerij was vervallen in een staat van intellectueel parasitisme waarin zij thans nog verkeert. En naarmate het Fransch veld won ging de kostbare gave, welke de Vlamingen ten allen tijde hebben gehad om vreemde talen aan te leeren, grootendeels verloren. De verfranschte Vlamingen werden, evenals de Franschen zelf, wederspanning bij het aanleeren van Duitsch en Engelsch, en terwijl in de naburige landen, en onder anderen in Nederland, de studie der grootte Europeesche talen in het

middelbaar onderwijs⁽¹⁾, waar die studie op hare plaats is, op alle mogelijke wijzen werd bevorderd, werd ze hier grootendeels verwaarloosd. Ook in dit opzicht heeft men alles aan het Fransch ten offer gebracht. Onze verfranschte burgerij is in den vollen zin des woords ingesloten binnen een Chineeschen muur; zij kent slechts één taal; de voortbrengselen van de groote Europeesche literaturen blijven voor haar gesloten.

Onder de verfranschte burgers zijn er enkele te vinden, die aan den verderfelijken invloed der verfransching zijn ontsnapt; die Duitsch en Engelsch kennen, die zelfstandig denken; sommigen hebben zelfs, op wetenschappelijk of letterkundig gebied, in het buitenland een groote vermaardheid verworven. Maar zij leven onder de verfranschte burgerij, die hunne verdiensten niet kent, die onverschillig is voor al wat de intellectueele cultuur betreft, en die voor hen niet de geringste aanmoediging over heeft. Die geleerden en letterkundigen zijn bijna zonder uitzondering tot in het merg verfranscht; van de volksklassen zijn zij gescheiden door het verschil van taal. En wat gebeurt er nu? zij leeren hun land, waar zij noch weerklink noch aanmoediging vinden, in het diepste van hun hart verachten; de voortbrengselen van hun geestesarbeid schenken zij aan het buitenland. Zij exporteeren, evenals fabrikanten van ijzerwaren en naaigaren. Buitenlansche tijdschriften, die in ons land weinig of geen lezers vinden, verpreiden ten voordeele van andere volkeren het geestesvoedsel waaraan wij zelf zooveel behoefte hebben. Velen worden geheel ontmoedigd; na eenige pogingen in hunne jongelingsjaren vervallen zij in een staat van volkomen werkeloosheid. Zij ondergaan den geestesdoodenden invloed van hunne omgeving. Bij de verfranschte burgerij, die

(1) Bij voorbeeld in *atheneums, gymnasiums*, enz.

geen behoefte gevoelt aan gedachten, vinden zij geen zier aanmoediging; en door hun eigen verfransching zijn zij gescheiden van de massa, die hen zoo gretig zou aanhooren en lezen.

Indien er in ons land niets anders te vinden ware dan de drie klassen waarvan wij tot nog toe hebben gewag gemaakt, nl. een kleine groep geïsoleerde geleerden en denkers, zonder invloed in hun eigen land; — een verfranschte, onwetende burgerij, die haar onwetendheid niet bewust is, — en eindelijk de weinig geletterde, Vlaamsch gebleven volksmassa, die zich wil verheffen, maar in de hoogere klassen weinig steun en hulp vindt; — dan zouden wij moeten wanhopen, en voorzeggende dat ons volk veroordeeld is om in Europa op de laagste sport te dalen, want in de twintigste eeuw, meer nog dan in de negentiende, zal kennis de groote macht en het groote wapen zijn. En thans, op den vooravond der twintigste eeuw, is het Belgische volk het minst geleerde volk van Midden-en Noord-Europa.

Gelukkig wordt er in Vlaamsch België een vierde groep gevonden nl. de flaminganten. Van de zegepraal der flaminganten hangt de toekomst van het Vlaamsche land en die van geheel België af.

Gedurende de jaren die op de omwenteling van 1830 volgden, terwijl het grootste gedeelte der burgerij de gewoonte verloor zelf te denken en zelf gedachten voort te brengen, en zich gewillig liet verfranschen, voorzagen enkele leden dier burgerij welke nootlottige gevolgen de ondergang van de taal der Vlamingen na zich zou slepen. Deze eerste flaminganten trachtten de verfranschte Vlamingen uit hunne onverschilligheid op te wekken, o. a. door de voortbrengselen der vroegere Nederlandsche letterkunde opnieuw in eere te brengen. Zij wilden de onrechtvaardigheden, welke tegen de Vlaamsche volksklassen in zake

van taal gepleegd werden, doen ophouden; zij begonnen luide te klagen over de uitsluiting der Vlamingen uit de openbare ambten. Sommigen onder hen gevoelden een onweerstaanbaren drang om op intellectueel gebied werkzaam te zijn, en werden schrijvers; zij schreven Vlaamsch (sommigen, zooals Conscience, en later Van Beers, Gittens en anderen, deden vooreerst eenige mislukte pogingen in het Fransch), en zij trachtten aan het Vlaamsche volk eenig geestesvoedsel te verstrekken.

Deze beweging — de Vlaamsche beweging dus — onder- vond weldra een sterken tegenstand. Deze onverwachte opwelling van den Vlaamschen geest dreigde een hinderpaal te worden voor de verfransching, die toenmaals door de Belgische Regeering en door de hoogere geestelijkheid met krachtdadigheid doorgezet werd; zij diende dan ook bekampt te worden. De verdienstelijke werkzaamheden der flaminganten werden niet alleen miskend, maar aan de flaminganten zelf werden allerhande kwade bedoelingen toegeschreven; door de liberalen, die niet konden aannemen dat een andere beschaving dan de Fransche mogelijk was, werden zij beschuldigd het Vlaamsche volk in onwetendheid en afzondering te willen houden en binnen een Chineeschen muur te willen insluiten; door de Katholieken, door de hoogere geestelijkheid vooral, werden zij gevreesd, wegens de vrijzinnige denkbeelden, die uit het protestantsche Noorden met de Nederlandsche taal en met de Nederlandsche boeken in België dreigden door te dringen; door de Walen, die schier alleen tot de openbare ambten toegang hadden, werden zij uitgescholden voor intriganten, die de geheele Vlaamsche beweging op touw hadden gezet ten einde de vlaamschonkundige Walen van hunne betrekkingen te berooven en zelf die betrekkingen te veroveren. In de officieele wereld werden zij verdacht van orangisme, en werden hunne pogingen onder duim

of openlijk bekampt ; de Vlaamsche tooneelkamers namelijk, die het Vlaamsch steeds getrouw waren gebleven, werden door de regeering wegens hun Vlaamschen geest en door de geestelijkheid wegens hun vrijzinnigheid aangevallen, en bezweken de eene na de andere (1).

Onder dergelijke voorwaarden werden de flaminganten meer en meer genoodzaakt als verdedigers van de Vlaamsche taal op te treden ; de beweging, die anders een zuiver intellectueele hadde kunnen worden, werd een strijd, en tot nog toe is de Vlaamsche beweging een strijd gebleven. Wie in ons land in 't Nederlandsch over kunst en wetenschap spreekt of schrijft, wordt als een flamingant beschouwd ; hij wordt door de hogere klassen afgekeurd of zelfs gedwarsboomd en beschimpt, en derhalve wordt hij in den strijd betrokken ; dat hij het wil of niet, hij kan den strijd niet ontgaan. Wie in ons land het Nederlandsch als voertuig van zijne gedachten gebruikt wordt een strijder genoemd.

Sedert enkele jaren is het getal der flaminganten aanzienlijk aangegroeid ; in al de klassen der burgerij worden thans flaminganten aangetroffen, vooral onder de jongelingschap, zelfs in het door en door verfranschte Brussel. Ook de lagere volksklassen, en de buitenbevolking, die jarenlang door hare onverschilligheid, de verfransching in de hand hebben gewerkt, laten thans hare stem hooren, ondanks de talrijke pogingen die gedaan worden om hare aandacht van de taalkwestie af te wenden. Door die aanzienlijke aangroeiing van hare krachten is de Vlaamsche beweging in staat om voortaan aan hare werkzaamheden een veel grootere uitbreiding en in sommige opzichten een nieuwe richting te geven. Alvorens over de toekomst der

(1) Zie daarover : Het verval der tooneelkamers in Vlaanderen, door M. V. *Nederlandsch Museum*, 1894.

Vlaamsche beweging te spreken willen wij kort samenvatten wat de flaminganten voor het Vlaamsche volk reeds hebben gedaan.

In 't begin dezer eeuw had de Vlaamsch sprekende bevolking van België geen andere lectuur meer dan eenige onnoozele en zelfs domme boekjes die hier te lande verschenen, en een zeker aantal oude werken (b. v. ridderromans en tooneelstukken) die nog werden herdrukt. Onder het Hollandsch Bestuur werd wel is waar kennis gemaakt met de Hollandsche literatuur; een zeker aantal Nederlandsche bibliotheken werden gesticht; in vele scholen werden Hollandsche leerboeken gebruikt; dat alles heeft ongetwijfeld veel nut gesticht, en aldus werden de zaadjes uitgestrooid, waaruit de Vlaamsche beweging later zou voortspuiten. Maar na de omwenteling van 1830 is dat Nederlandsch geestesvoedsel bijna spoorloos verdwenen. Hollandsche schoolboeken en landkaarten werden uit de scholen gehaald, op straat geworpen en in het slijk vertrap (dit is o. a. gebeurd te Nevel); Hollandsche bibliotheken werden in haar geheel verbrand (b. v. de bibliotheek van het garnizoen te Leperen), en daarna was er voor den Vlaming niets meer te lezen. Het is onder dergelijke omstandigheden dat de Vlaamsche letterkunde herboren werd; sedert het verschijnen van de eerste romans van Conscience tot heden hebben de Vlaamsche schrijvers talrijke verdienstelijke boeken en zelfs enkele meesterwerken voortgebracht. Tevens hebben de Vlaamschgezinden vooral in de laatste jaren, de Noord-Nederlandsche letterkunde in België opnieuw bekend gemaakt; dit is echter veel te weinig geschied, maar het weinige dat in die richting gedaan werd is uitsluitend aan de flaminganten te danken.

Hetgeen wij hooger zelden omtrent het verval der letterkunde in België kan evenzeer van het tooneel en van den zang gezegd worden; voor een veertigtal jaren was het

Vlaamsch tooneel bijna dood; de oude Vlaamsche liederen waren vergeten; de Vlamingen die het zingen niet geheel afgeleerd hadden kenden niets anders meer dan Fransche romances, waarvan de meeste geen kunstwaarde hadden, en dikwijls gezongen werden door personen die de woorden niet verstonden en op de bespottelijkste wijze uitspraken. Door de flaminganten werden talrijke oude Vlaamsche liederen uit de vergetelheid opgedolven en opnieuw uitgegeven, en tevens werd door een gansche schaar Vlaamsche toondichters een nieuw muzikaal leven opgewekt. Heden bestaat eene Vlaamsche muziekschool die meer leerlingen telt dan eenige andere muziekschool in het land, met een man als Peter Benoit aan haar hoofd. Antwerpen heeft thans een Vlaamsche Opera, die in korten tijd de Fransche Opera derzelfde stad in de schaduw heeft gesteld. De liederboeken van het Willems-Fonds hebben het Vlaamsche lied opnieuw in het geheele land verspreid; onze Vlaamsche zangers hebben niet alleen in Noord-Nederland, maar ook in andere landen den kunstroom der Vlamingen opnieuw gevestigd.

Het was echter niet voldoende boeken te schrijven en muziek te componeeren; het volk moest met die geestesvoortbrengselen bekend worden gemaakt, er moest over kennis en kunst tot het volk worden gesproken. Dit hebben de flaminganten begrepen: in vele steden en zelfs op sommige dorpen werden sedert jaren reeds talrijke openbare voordrachten gehouden; deze voordrachten worden gewoonlijk voorafgegaan of gevolgd door kleine concerten, waar oude en nieuwe Vlaamsche liederen worden ten gehore gebracht. Daarenboven werden talrijke bibliotheken gesticht. Het is vooral de maatschappij het Willems-Fonds die zich te dezen aanzien heeft verdienstelijk gemaakt, maar veel andere kleinere vereenigingen hebben in de zelfde richting gewerkt. Voordrachten, bibliotheken en

concerten hebben aan de flaminganten ontzaglijke opofferingen gekost aan geld, tijd en arbeid, maar de resultaten zijn prachtig. Te Gent b. v. worden ieder jaar door de bibliotheken van het W.-F. 60-80000 boekdeelen in leening gegeven; in het verfranschte Brussel gemiddeld 15,000, te Ledeberg gemiddeld 4000, enz. Het W.-F. alleen richt ieder jaar, in al de deelen van Vlaamsch België, 60 à 70 concert-voordrachten in, die bijna zonder uitzondering zooveel publiek uitlokken als de zalen kunnen bevatten.

Door de flaminganten werden sedert enkele jaren te Gent en ook elders tombola's van Vlaamsche en Hollandsche boeken ingericht, en aldus zijn talrijke verdienstelijke, zelfs kostbare boeken in het huis van den werkman en den kleinen burger doorgedrongen.

Sedert 1892 hebben de flaminganten het Hooger Onderwijs voor het volk in de Vlaamsche provinciën ingericht: te Gent, Brugge, Oostende, Aalst, Nieuwpoort, Ninove, Antwerpen en Turnhout werden leergangen over letterkunde en wetenschappen voor een aanzienlijk publiek gegeven (1).

Eindelijk heeft de Vlaamsche beweging eenige der onrechtvaardigheden in zake van taalgebruik doen ophouden. Indien de Vlaming, die in het postkantoor, in de bureelen van den burgerstand, op den spoorweg inlichtingen vraagt thans een Vlaamsch antwoord bekomt; indien de Vlaming thans rechters vindt die hem verstaan en advocaten die hij verstaat, dan is hij zulks aan de flaminganten verschuldigd; hierin blijft nog veel te doen, maar reeds is de verbetering aanzienlijk.

(1) Eene nieuwe fictie, die sedert eenige jaren te Brussel en elders zorgvuldig aangekweekt wordt, is, dat het Vlaamsch hooger Onderwijs voor het volk niet bestaat en nooit bestaan heeft.

Uit dit beknopt overzicht blijkt dat de Vlaamsche beweging in hooge mate aanspraak heeft op de dankbaarheid van het Vlaamsche volk; zonder de Vlaamsche beweging zouden ongeveer drie millioen Belgen thans van alle ernstig geestesvoedsel bijna volkomen verstoken zijn. De verdiensten der Vlaamsche beweging zijn zoo groot, dat in de laatste jaren één aantal van hare vroegere tegenstrevers de wapenen hebben neergelegd, en een aantal jongelingen, zonen van de Franschsprekende burgerij, keeren tot de taal hunner voorouders terug en sluiten zich bij de flaminganten aan. Jammer genoeg dat wij niet hetzelfde van de jonge juffrouwen kunnen getuigen.

In de toekomst zal de zending der flaminganten nog veel belangrijker zijn.

Gedurende de eeuw die weldra zal beginnen zal de wetenschap de groote macht zijn. De wetenschap zal meer en meer het groot werktuig worden dat alles zal volbrengen. Welk ook de toekomst zij, welke groote, diep ingrijpende hervormingen ook mogen ontstaan, kennis en wetenschap zullen de wereld beheerschen. Wij meenen te mogen aannemen dat al onze lezers het hierover met ons zullen eens zijn.

De wetenschap nu is bij uitnemendheid eene wereldburgeres. Ieder beschaafd land heeft aan den vooruitgang der wetenschap een zeker aandeel, en wie slechts de wetenschappelijke voortbrengselen van één land kent moet onvermijdelijk in een toestand van inferioriteit blijven. Om nu met de wetenschap der verschillende volkeren bekend te worden is het noodig meerdere talen te kennen. De Vlamingen hebben voor de studie van vreemde talen een buitengewonen aanleg: hun eigen taal heeft zooveel gemeenschap met de overige Germaansche talen, nl. met het Duitsch en het Engelsch, dat het aanleeren dezer beide laatste voor hen in korten tijd mogelijk is. Dienten-

gevolge zijn de Vlamingen — en dit is ook voor de Noord-Nederlanders geldig — beter misschien dan eenig ander volk geschikt om, in de wetenschap, al de voordeelen der wereldburgerschap te genieten, *maar dit is slechts mogelijk op voorwaarde dat de Vlaming Vlaming blijve.*

De goede wil dien de Vlamingen aan den dag leggen bij het aanleeren van vreemde talen en de aanleg dien zij daartoe hebben zijn op een echt schandelijke wijze misbruikt geworden. Men heeft dien aanleg en die goede wil van hunne natuurlijke bestemming afgeleid, en doen dienen tot het uitsluitend aanleeren van één taal. En zie nu het resultaat: onze *verfranschte* Vlamingen hebben de kostbare eigenschappen van hun ras grootendeels verloren. Verreweg de meesten onder hen kennen noch Duitsch noch Engelsch, of kennen die talen zeer onvolkomen; velen worden er zelfs aangetroffen, zelfs onder de meest ontwikkelden, zelfs onder diegene die een doctorstitel dragen, die beweren dat de kennis van het Fransch in al hunne behoeften voorziet, dat zij het overige kunnen ontberen.

Voor hen is Frankrijk nog steeds *le cerveau de l'univers*; zij lezen gestadig in Fransche boeken, tijdschriften, couranten dat de Fransche beschaving al de andere beschavingen overtreft. Zij vermoeden niet eens hoezeer Frankrijk, sedert 50 jaar, op het gebied der wetenschap door Engeland en door Duitschland overvleugeld is.

Op de verfransching heeft men een leugenachtige *étiquette* geplakt: men heeft verfranscht namens het cosmopolitisme, om den *Chineeschen Muur* te doen verdwijnen; men heeft echter een nieuwen muur opgetrokken.

De verfranschte Vlamingen zijn geworden als de Franschen zelf; het aanleeren van vreemde talen kost hun voortaan veel moeite; zij zijn, op het intellectueel gebied, afgezonderd van de overige wereld. Wij wonen in een huis dat door vensters en deuren gemeenschap kan hebben met

Noord en Zuid, met Oost en West; de verfransching heeft de deuren en de vensters aan drie zijden trachten te sluiten, en heeft de steunmuur van het huis, aan de zuidzijde willen omver werpen. Wij, Flaminganten, moeten de deuren en de vensters wederom open maken, aan alle zijden; wij moeten de schade die aan den zuidermuur werd toegebracht herstellen, maar de vensters en de deuren in dien muur open laten. Met andere woorden, wij moeten door de studie, niet van één vreemde taal, maar van Engelsch, Duitsch en Fransch, in gemeenschap treden met al onze naburen; aldus zullen wij al de voordeelen der wereldburgerschap genieten. Maar dit is slechts mogelijk op een voorwaarde, nl. dat wij **Vlaming blijven**.

Reeds hebben de flaminganten in die richting veel gedaan: door hun toedoen werd het onderwijs van het Duitsch en van het Engelsch in onze athenaeums en ook op onze hoogeschool aanzienlijk uitgebreid en op een rationeele wijze ingericht, en indien sedert enkele jaren de kennis van die talen minder te wenschen overlaat is men het aan de flaminganten verschuldigd. In die richting moeten de flaminganten steeds meer werkzaam zijn. Daarbij zullen zij echter nooit uit het oog verliezen, dat **het aanleeren van vreemde talen aan kinderen, die hun eigen taal nog niet volkomen kennen, de noodlottigste gevolgen heeft**, zooals hooger werd aangetoond. In 't middelbaar onderwijs⁽¹⁾ drie vreemde talen (Fransch, Duitsch en Engelsch); op de lagere school alleen de moedertaal; zoo moet het zijn.

Het is niet voldoende het huis voor helder licht en

(1) Dit wil zeggen in athenæums en collegiën, en niet in de dusgenoemde *middelbare* scholen, die eigenlijk 's Rijks lagere scholen zijn, en in ons land verkeerdelijk tot het middelbaar onderwijs gerekend worden.

frissche lucht open te stellen, en met de naburen betrekkingen aan te knopen ; in het huis moet gewerkt worden. Het is niet voldoende vreemde talen aan te leeren en in het buitenland kennis en wetenschap bijeen te garen ; in het land zelf moet wetenschap gemaakt worden en moet de aangeworven kennis door eigen en zelfstandig denken verwerkt worden. De tallooze Fransche boeken, die vroeger in ons land werden nagedrukt, hebben hier veel begrippen en gedachten ingevoerd en verspreid, maar de verfranschte Vlamingen die dit geestesvoedsel gebruikten, werden als het ware gewoon op de Fransche wetenschap te azen ; al wat uit Frankrijk kwam was evangelie ; het zelfstandig denken werd onnoodig, en het denkvermogen werd in slaap gewiegd, en is thans nog in slaap. Moet ik hier herinneren dat men jaren achtereen en thans nog in vele scholen, de geschiedenis en de aardrijkskunde uit Fransche boeken heeft geleerd ? Er bestaat heden nog geen goede geschiedenis van België ! En hetgeen met de geschiedenis is gebeurd is ook met veel andere wetenschappen het geval geweest. Wanneer nu onze Fransch sprekende en Fransch schrijvende geleerden de vruchten van hun geestesarbeid uitgeven blijven onze verfranschte Vlamingen doof. De wetenschap is de vrucht van het denkvermogen ; in een land waar het denken dood is wordt de wetenschap *vox clamans in deserto*, een stem in de woestijn.

Het hoofdkenmerk der flaminganten is het zelfstandig, eigen, nationale denken, het voortbrengen van gedachten. Zij alleen zijn in staat om de leermeesters van de volksklassen en van de burgerij zelf te worden. Zij moeten bij al onze naburen gedachten en wetenschap zoeken ; — de wetenschappelijke methoden die in het buitenland gevolgd worden leeren kennen, en gebruiken om zelf onderzoekingen te doen ; — al hetgeen zij geleerd hebben kneden en verwerken tot nieuwe gedachten ; — de vruchten van hun

denken in de taal van hun volk verkondigen, en aldus in 't bereik brengen van de massa, die niet lang genoeg de school kan bezoeken om zelf vreemde talen aan te leeren. Zij moeten daarenboven de boeken ⁽¹⁾, die ieder jaar bij honderden en duizenden in Noord-Nederland en ook in België in onze taal verschijnen, in ons land verspreiden. Dat alles kunnen de flaminganten alleen; indien zij het niet doen zal het niet geschieden.

Sedert enkele jaren hebben de flaminganten den hier aangeduiden weg gevolgd. Onder hen zijn er thans velen die, behalve Nederlandsch en Fransch, Duitsch of Engelsch of deze beide talen kennen en van die kennis gebruik maken om met de beschaving van de ons omringende volkeren kennis te maken. Het aantal der Flaminganten die zich op de studie der wetenschap toeleggen is grooter geworden, vooral onder de jongeren. Aldus ontstaat allengs een Vlaamsche wetenschappelijke keurbende, die geroepen is om een grooten, heilzamen invloed op het land uit te oefenen.

Het arbeidsveld dat voor de Vlaamsche wetenschap openligt is ontzaglijk: ons lager en middelbaar onderwijs is in veel opzichten verachterd: wanneer men b. v. het onderwijs dat op onze scholen in de geschiedenis, de aardrijkskunde, de wiskunde, de natuurlijke wetenschappen en de talen gegeven wordt en de handboeken die men daartoe gebruikt vergelijkt met het onderwijs en de schoolboeken in andere landen, b. v. in Nederland, is men over onze inferioriteit verbaasd en tevens onthutst. De oude slenter heerscht hier almachtig, vooral in ons middelbaar onderwijs. Wel zijn er, sedert enkele jaren, eenige nieuwe leeraars gekomen, die veel verbeteringen hebben teweeggebracht, maar veel blijft er nog te doen over.

De waarde van onze scholen hangt grootendeels af van

(1) Onder anderen talrijke vertalingen van buitenlandsche werken.

de waarde van het programma en van de waarde van de leeraars. Dit zijn de twee groote factoren. Wanneer leeraars en onderwijzers veroordeeld zijn om te leven in een atmosfeer zonder gedachten, waar wetenschap niet op prijs wordt gesteld, dan worden zij ontmoedigd en ontzenuwd, en het onderwijs draagt er de gevolgen van. Wanneer diegenen, wie men met het maken van schoolprogramma's heeft gelast, ongehinderd den ouden slenter mogen volgen, ofwel wanneer de pogingen die zij doen om vooruit te gaan op onverschilligheid en slentergeest komen stuiten, en noch goedkeuring, noch aanmoediging vinden, dan blijven de programma's verouderd. Vlaamsche geleerden, die belang stellen in het onderwijs, omdat zij niet onverschillig zijn aan de toekomst van hun land, kunnen hier veel diensten bewijzen, door een nieuwe intellectuele atmosfeer te vormen, waar aanmoediging en kritiek hunne stem zullen laten hooren, en door het publiek voor te lichten. Hoe grooter de macht en het gezag der Vlaamsche wetenschap zal worden, hoe meer men naar hare raadgevingen zal luisteren.

Het onderwijs der burgerij moet vervlaamscht worden, van de hoogeschool tot de lagere school. Het Nederlandsch moet het **voertuig** worden van het geheele onderwijs. Dit wil zeggen dat alle vakken door middel van het Nederlandsch en met behulp van Nederlandsche leerboeken dienen onderwezen te worden, zonder eenige inmenging van Fransch. Het is hier niet alleen eene kwestie van taal, van Fransche termen welke door Vlaamsche moeten vervangen worden; daarbij moet de verouderde, eenzijdige, Fransche wetenschap die thans bijna uitsluitend onderwezen wordt, door de frissche, cosmopolitische wetenschap der Vlaamsche school vervangen worden. Het is niet alleen in de taal, het is in de wetenschap zelf dat het Vlaamsch moet doordringen. Hierin moeten de Vlaamsche geleerden

den weg banen, en zoo noodig leeraars en onderwijzers voorlichten.

De vooroordeelen tegen de vervlaamsching van het onderwijs zijn bij velen zeer sterk; zoolang men de vervlaamsching van het onderwijs namens de belangen der volksklassen afsmeekt, ik zou haast zeggen afbedelt, zal men weinig verkrijgen; wanneer de wetenschap zelf die vervlaamsching vraagt luistert men aandachtiger. Hier wederom moet de Vlaamsche wetenschap tusschenkomen, en zij moet hoog staan en gezag hebben om aangehoord te worden.

De *University-Extension* (het hooger Onderwijs voor het Volk) dient uitgebreid te worden; het ware mogelijk ieder jaar in het Vlaamsche land, honderd leergangen te geven; zij zouden allen toehoorders vinden, en overal het slapend denkvermogen gaan wakker schudden. Daartoe is echter een personeel noodig, laten wij zeggen een veertigtal bekwame mannen, die een gedeelte van hun tijd willen ten beste geven, niet geheel zonder geldelijke vergoeding. Welnu, onder de drie millioen Vlamingen kan men die veertig mannen, bekwaam om in het Nederlandsch over wetenschap voor het volk te spreken, niet vinden! De Vlaamsche wetenschappelijke school heeft reeds een gedeelte van het verlangde personeel geleverd en moet nu voor het overige zorgen.

Eindelijk moet de Vlaamsche wetenschap, in het buitenland, naast de Vlaamsche muziek optreden, om eerbied en achting voor het Vlaamsche volk te doen ontstaan.

Wat dient er thans gedaan te worden om de kleine kern Vlaamsche geschiedkundigen, philologen, natuuronderzoekers, die thans reeds bestaat, te doen aangroeien? — Dit is alleen mogelijk door de wilskracht en de werkzaamheid der jongeren.

De studenten der hoogeschool vooral, die het nut eener Vlaamsche wetenschap eenmaal begrepen hebben, die niet onverschillig zijn aan de toekomst van hun land, moeten

zich zelf, ieder in zijn vak, tot Vlaamsche beoefenaren en verspreiders der wetenschap vormen. Zij leven bijna zonder uitzondering in een Fransche atmosfeer; het onderwijs is Fransch, de leerboeken zijn Fransch, zij zijn omringd van Waalsche studenten, de traditiën van het hooger onderwijs zijn Fransch, in hun huis hooren velen niets dan Fransch; in een dergelijk midden nu moet een Vlaamsche wetenschap geboren worden, of liever, zij is er reeds geboren, ondanks alles; om zich verder uit te breiden is er echter onvermoeibare krachtdadigheid noodig. Om in de atmosfeer onzer hoogeschoolen Vlaamsche geleerden te vormen die tevens wereldburgers zijn, moeten Duitsche en Engelsche boeken, en vooral Nederlandsche boeken, waaruit wij de wetenschap en tevens de taal kunnen leeren, in de studeerkamer van iederen student doordringen, en met elkander moeten de studenten over wetenschap spreken, voordrachten houden, in 't Nederlandsch. En aldus zal er een Nederlandsche Hoogeschool van zelf komen; laten wij niet te veel rekenen op wetten om die te verkrijgen, rekenen wij ons zelf, op onze onvermoeibare kalme werkzaamheid.

En hier wil ik nog wijzen op een groot gevaar dat de jonge Vlaamsche wetenschappelijke school bedreigt. Het gebruik van het Nederlandsch in zake van wetenschap wordt door velen afgekeurd: vroeger was het onze taal die te onvolmaakt was en te lomp; ik herinner mij nog den tijd, ongeveer vijftien jaar geleden, toen ik zelf uitgedaagd werd om in 't Nederlandsch over wetenschap te schrijven. Men hield dit voor onmogelijk! Thans durft men daarmee niet meer voor den dag komen; het ware te bespottelijk! Thans zingt men een ander lied: de Chineesche muur wordt voor den dag gehaald! Men vertelt aan de jonge beoefenaren der wetenschap dat zij, door Nederlandsch te schrijven, de voortbrengselen van hun geestesarbeid voor

andere specialisten verbergen, en den vooruitgang der wetenschap belemmeren.

« Men zal u niet lezen! »; dit herhaalt men gestadig. Personen die zelf noch DARWIN, noch SPENCER, noch GALTON, noch HAECKEL, noch RENAN, noch TAINE, noch DE LAVELEYE kennen, die zelfs de romans van LEMONNIER en EECKHOUD niet gelezen hebben, komen aan den jongen Vlaamschen beoefenaar der wetenschap zeggen: « Mijn vriend, hoe jammer dat Gij Vlaamsch schrijft! Ik zou U zoo gaarne lezen, ik stel zooveel belang in uwe werkzaamheden, maar ik versta geen Vlaamsch ». En de jonge Vlaming luistert, vooral wanneer dergelijke woorden uitgesproken worden door iemand die gezag heeft. De volgende maal schrijft hij Fransch; hij zendt zelfs present-exemplaren aan de personen die aldus spraken. — Zes maanden later waagt hij het eindelijk te vragen of zij het stukje ontvangen hebben. Het antwoord is bijna altijd hetzelfde: « Mijn waarde, excuseer mij; nog niet ingezien, geen tijd gehad. »

Maar gelezen of niet, het doel is bereikt: De Vlaamsche wetenschappelijke letterkunde is met zooveel verminderd, en dat is de hoofdzak.

Vlaamsch in de wetenschap is voor velen als het ware een levend verwijt, dat zij trachten tot zwijgen te brengen. Allerlei middeltjes worden gebruikt om het ontstaan eener Vlaamsche wetenschap te belemmeren. Men tracht de jonge Vlaamsche geleerden aan het verstand te brengen dat hun persoonlijk belang vereischt dat zij Fransch schrijven. Ofwel men tracht ze te ontzenuwen, door hun voor oogen te houden dat zij te zwak en te weinig talrijk zijn om ooit in onze toestanden een verbetering te brengen; men tracht aldus het vertrouwen dat zij in zich zelf hebben te doen wankelen.

Eindelijk worden de belangen der wetenschap zelf ingeroepen: « Het Nederlandsch wordt in het buitenland weinig gelezen; door wetenschappelijke werken in 't Nederlandsch

te schrijven verhindert men de vreemde specialisten van den inhoud kennis te nemen. Men verbrokkelt aldus de wetenschap. Wetenschappelijke verhandelingen worden voor geleerden, niet voor gewone menschen geschreven ; zij dienen dus in een zeer verspreide taal, zooals het Fransch, uitgegeven te worden. » — Hierop kan door feiten geantwoord worden, nl. door te wijzen op het succes, dat een aantal Nederlandsch schrijvende geleerden (Hollanders en Belgen) in het buitenland hebben behaald. — Ongeveer honderd twintig jaar geleden werd aan de hoogleeraren der Duitsche Universiteiten, waar het onderwijs te dien tijde in het Latijn werd gegeven, de vraag gesteld of het niet wenschelijk was voortaan de Duitsche taal bij het hooger onderwijs te gebruiken. De overgrootste meerderheid antwoordde: « *Nee* ; het moet Latijn blijven. » De Duitsche taal, die alsdan afgekeurd werd, is thans de eerste wetenschappelijke taal van de wereld. — Welnu, het Nederlandsch heeft ook een toekomst voor zich : hoe meer Nederlandsche werken over wetenschap geschreven worden, hoe meer onze taal in het buitenland zal gewaardeerd worden. Wij staan niet alleen : Nederland, Nederlandsch Indië, Suriname en Zuid-Afrika moeten wij niet vergeten. De Toekomst hebben wij in handen.

Eindelijk wil ik nog een argument ontmoeten: indien de Vlamingen voortgaan zooals zij thans begonnen zijn, en zich op eigen hand in hun eigen taal ontwikkelen, wat zal er van de Walen worden ? zal de moreele afstand tusschen Vlamingen en Walen niet gestadig aangroeien, en zal dit op den duur geen gevaar opleveren voor de Belgische nationaliteit ?

Dit meenen wij niet. Walen en Vlamingen zijn van elkan-

der solidair. Wanneer de Vlamingen achteruitgaan slepen zij de Walen met zich mede ; wanneer zij daarentegen vooruitgaan worden de vruchten van dien vooruitgang door geheel België, en dus ook door het Waalsche land geplukt. De Walen die het wel meenen met België moeten verlangen dat de Noordelijke helft van België zoo voorspoedig en zoo machtig mogelijk zij, en dat de inwoners van die Noordelijke helft België beminnen.

Dat twee en zelfs drie rassen met verschillende talen broederlijk tot één volk kunnen vereenigd blijven wordt bewezen door Zwitserland, waar Franschen, Duitschers en Italianen vreedzaam samenleven, omdat zij elkanders rechten eerbiedigen.

J. M.

